

УДК 634.23:631.526.3(477)

ТУРОВЦЕВА Н.М., канд. с.-г. наук

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького

ТУРОВЦЕВ М.І., д-р с.-г. наук

Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М.Ф. Сидоренка

Інститут садівництва Національної Академії аграрних наук України

natali.turovceva@mail.ru

СОРТИ ЧЕРЕШНІ СЕЛЕКЦІЇ ІНСТИТУТУ ЗРОШУВАНОВОГО САДІВНИЦТВА ІМЕНІ М. Ф. СИДОРЕНКА НААН

Наведені результати вивчення сортів черешні Інституту зрошуваного садівництва імені М.Ф. Сидоренка НААН (нині Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М.Ф. Сидоренка Інституту садівництва Національної Академії аграрних наук України), з яких 5 сортів занесені до Державного реєстру сортів рослин України у 2005-2007 рр. і 10 нових перспективних сортів.

У описі сортів наводяться дані щодо сили росту дерева, стійкості сортів проти негативних чинників зовнішнього середовища, особливостей плодоношення, урожайності, якості плодів, вказані строки досягання.

Виділені нові перспективні сорти черешні Ефектна, Удача, Авангард, Бігаро Туровцева, Сіянець Туровцева, Модна, Новинка Туровцева, Трудова, Візитка, Пам'ятна, здатні давати щорічний урожай високоякісних плодів.

Ключові слова: черешня, сорт, урожайність, плоди, посухостійкість, зимостійкість.

Постановка проблеми. На Агробіологічному комплексі Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького у 2001 р. було закладено сад, де висаджено 26 сортів черешні селекції Інституту зрошуваного садівництва ім. М.Ф. Сидоренка НААН (нині Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М.Ф. Сидоренка Інституту садівництва Національної Академії аграрних наук України). Серед них 11 сортів черешні, включених до Державного реєстру сортів рослин України за період від 1954 до 2002 року; 5 сортів – за період від 2005 до 2007 року та 10 нових перспективних сортів.

Черешня – широко розповсюджена плодова культура на півдні України. Саме черешня з III декади травня відкриває сезон фруктів.

На сьогодні Державний реєстр сортів рослин України налічує велику кількість сортів, створених працею українських селекціонерів. Найбільш вагомими успіхами у селекції черешні досягнуті співробітниками Інституту зрошуваного садівництва ім. М.Ф. Сидоренка НААН. У Державному реєстрі за 2010 рік знаходиться 45 сортів черешні селекції інституту, що становить 72,6 % від числа сортів, занесених до Реєстру сортів рослин, придатних для поширення на Україні [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Головним етапом інтенсифікації садівництва є поліпшення існуючого сортименту плодкових культур, зокрема черешні, яка користується великою популярністю на Україні. Найважливіші завдання сучасної селекції – це створення надранніх та надпізніх сортів черешні з метою подовження періоду споживання плодів. Проблемним питанням залишається підвищення потенціалу продуктивності та стійкості проти несприятливих чинників середовища, а також створення самоплідних сортів [2, 3, 4].

Мета і завдання досліджень. Виокремити нові перспективні сорти черешні селекції Інституту зрошуваного садівництва ім. М.Ф. Сидоренка, які відповідають вимогам сучасного інтенсивного садівництва.

Матеріали і методика досліджень. З метою глибокого вивчення сортових особливостей черешні на Агробіологічному комплексі Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького у 2001 р. було закладено сад, де висаджено 26 сортів черешні селекції Інституту зрошуваного садівництва ім. М. Ф. Сидоренка НААН. Серед них 11 сортів черешні, включених до Державного реєстру сортів рослин України за період від 1954 до 2002 року; 5 сортів – за період від 2005 до 2007 року та 10 нових перспективних сортів.

Дослідження проводяться згідно із загальноприйнятою методикою [5].

Виробничо-біологічна характеристика сортів, районованих за період від 1954 до 2002 року, висвітлена у наукових працях [2, 3].

Використовуючи опубліковані науковцями інституту матеріали та проводячи дослідження безпосередньо у черешневому саду університету, студенти мають можливість ознайомитися із характеристикою районуваних і перспективних сортів черешні, технологією їх вирощування, а також вивчати морфо-біологічні особливості сортів, проводити фенологічні спостереження, аналізувати зимостійкість, особливості росту і плодоношення, ступінь самоплідності сортів, урожайність, якість плодів тощо.

Результати досліджень та їх обговорення. Описано 5 сортів черешні селекції Інституту зрошуваного садівництва ім. М. Ф. Сидоренка НААН, занесених до Державного реєстру сортів рослин України в 2005-2007 рр. і 10 нових перспективних сортів. Автори сортів: М.І. Туровцев, В.О. Туровцева.

Сорт Зодіак. Дерево велике, швидкоросле. Крона куляста, середньої щільності. Зимостійке та посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках та однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після висадження до саду. Урожайність досягає 180 ц/га. Плоди великі, одномірні, з середньою масою 8,4-10,0 г. Форма плоду серцеподібна. Плодоніжка середня, добре відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне. Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, напівхрящувата, кисло-солодка. Сік червоний. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,6 балів. Достигають 10-12 червня, мають столове призначення.

Сорт Любимиця Туровцева. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, припіднята, середньої щільності. Кут відходження скелетних гілок – 52-60°. Плодоносить на букетних гілочках та однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після садіння. Середня багаторічна дата початку цвітіння – 26 квітня. Тривалість періоду від кінця цвітіння до досягання плодів – 55-60 днів. Кора на штабмі гладенька, сіро-коричнева. Пагони товсті, прямі, коричневі. Сочевичок багато; вони великі, жовтого кольору. Листки великі, розміром 16 x 9,5 см, широкі, яйцеподібні, довгозагострені, гладенькі, матові. Пластинка листка увігнута човником та зігнута донизу, поступово переходить у носик. Основа округла, без опушення. Край листка крупно-пилчастий. Черешок середній, товстий, пігментований. Прилистки короткі, сильнорозсічені, опадають рано. Залозки середні, забарвлені, овальні, розміщені по 2-3. Плоди великі, з середньою масою – 12 г, плоско-округло-конічної форми, розміром 30x26x22 мм. Плодоніжка середньої товщини, довжиною 43 мм, добре відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив від плоду сухий. Забарвлення плоду темно-червоне. Шкірочка тонка, щільна, із плоду знімається легко, м'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Смак кисло-солодкий. Дегустаційна оцінка свіжих плодів – 5 балів. Кісточка має масу 0,5 г, округла, вільна. Плоди достигають 25-28 червня, відрізняються доброю транспортабельністю та мають універсальне використання. Урожайність – 137 ц/га.

Сорт Темпоріон. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, рідка. Зимостійке, посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після висадження. Урожайність досягає 137 ц/га. Плоди великі, масою 8-11 г, плоско-округло-серцеподібної форми. Плодоніжка має середню довжину, товста, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив сухий. Забарвлення плоду темно-червоне, майже чорне. Шкірочка тонка, щільна, знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, кисло-солодка, хрящувата. Сік темно-червоний. Кісточка велика, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,9 балів. Достигають 25-30 червня, мають універсальне призначення.

Сорт Тотем. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, припіднята, середньої щільності. Зимостійке й посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після висадження. Урожайність досягає 138 ц/га. Плоди великі, одномірні, з середньою масою 8,5-10 г. Форма плоду серцеподібна. Плодоніжка середня, добре відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив від плоду сухий. Забарвлення плодів темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка має середню товщину, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата, кисло-солодка. Сік червоний. Кісточка середня, округла, вільна.

Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,7 балів. Достигають 18-20 червня, універсального призначення.

Сорт Ера. Дерево велике. Крона розлога, середньої щільності. Посухостійке, зимостійке. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Прищеплені дерева починають плодоносити на 4-й рік після садіння. Урожайність досягає 183 ц/га. Плоди великі масою 8-10 г, округлої форми. Плодоніжка середня, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив мокрий. Забарвлення плоду темно-червоне. Шкірочка тонка, щільна. М'якоть темно-червона, ніжна, соковита, напівхрящувата, кисло-солодка. Сік темно-червоний. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,6 балів. Достигають 3-8 червня, десертного призначення.

Сорт Ефектна. Дерево велике, швидкоросле. Крона куляста, припіднята, середньої щільності. Зимостійке та посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках й однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після садіння. Середня урожайність становить 149,5 ц/га.

Плоди великі, однорічні, масою 8-10 г, серцеподібною форми. Плодоніжка середня, добре відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне. Відрив сухий. Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, кисло-солодка, напівхрящувата. Сік темно-червоний. Кісточка кругла, середня, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 5 балів. Достигають 10-12 червня, універсального призначення.

Сорт Удача. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, середньої щільності. Зимостійке і посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках й однорічному прирості. Прищеплені дерева розпочинають плодоношення на 4-й рік після висадження. Урожайність досягає 138 ц/га. Плоди великі, однорічні, з середньої масою 8-9 г. Форма плоду округло-серцеподібна. Плодоніжка середня, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив сухий. Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть червона з білими прожилками, соковита, кисло-солодка, хрящувата. Сік червоний. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,5 балів. Достигають 26-28 червня, універсального призначення.

Сорт Авангард. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, припіднята, середньої щільності. Зимостійке, посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після садіння у сад. Урожайність досягає 151 ц/га. Плоди великі, однорічні, з середньої масою 9-10 г. Форма плоду серцеподібна. Плодоніжка середня, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив від плоду сухий. Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,6 балів. Достигають 22-23 червня, мають універсальне призначення.

Сорт Бігаро Туровцева. Дерево велике, швидкоросле. Крона куляста, припіднята. Зимостійке, посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Прищеплені дерева починають плодоносити на 4-й рік після садіння. Урожайність становить 158 ц/га. Плоди великі, однорічні, з середньою масою 9-11 г. Форма плоду серцеподібна. Плодоніжка середня, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив сухий. Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата, кисло-солодка. Сік темно-червоний. Кісточка вільна, середня, округла. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 5 балів. Достигають 28-30 червня, придатні для приготування високоякісних продуктів переробки та відрізняються доброю транспортабельністю.

Сорт Сіянець Туровцева. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, густа, припіднята. Зимостійке й посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках та однорічному прирості. Прищеплені дерева вступають у плодоношення на 4-й рік після висадження до саду. Середня урожайність досягає 146 ц/га.

Плоди великі, однорічні, з середньої масою 10-12 г. Форма плоду серцеподібна. Плодоніжка середня, легко відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки німічне, відрив сухий.

Забарвлення плоду темно-червоне. Підшкірних крапок сірого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 5 балів. Достигають 23-24 червня, відрізняються доброю транспортабельністю та універсальністю використання.

Сорт Модна. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога, середньої щільності. Зимостійке і посухостійке. Плодоносить на букетних гілочках й однорічному прирості. Прищеплені дерева розпочинають плодоношення на 4-й рік після садіння. Урожайність досягає 138 ц/га. Плоди великі, однакові, з середньою масою 9-10 г, серцеподібні. Плодоніжка середня, добре відокремлюється від гілки. Прикріплення до кісточки неміцне. Забарвлення плоду рожево-жовте. Підшкірних крапок білого кольору багато, але вони малопомітні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть кремова, соковита, хрящувата, кисло-солодка. Сік безбарвний. Кісточка кругла, середня. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 5 балів. Достигають 18-20 червня. Придатні до столу та усіляких видів переробки.

Сорт Новинка Туровцева. Дерево велике, швидкоросле. Крона розлога. Сорт зимо- та посухостійкий. Плодоносить на букетних гілочках і однорічному прирості. Урожайність досягає 195 ц/га. Плоди округло-серцеподібної форми, з середньою масою 10-12 г, темно-червоні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Смак кисло-солодкий. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,9 балів. Кісточка середня, округла, вільна. Плоди достигають 10-15 червня, відрізняються високою транспортабельністю, мають універсальне призначення.

Сорт Трудова. Дерево велике, із розлогою кроною. Сорт зимостійкий і посухостійкий. Плодоносить на букетних гілочках та однорічному прирості. Урожайність досягає 185 ц/га. Плоди серцеподібної форми, з середньою масою 9 г, темно-червоні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата, кисло-солодка. Кісточка середня, округла, вільна. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,8 балів. Плоди достигають 7-15 червня, універсального призначення.

Сорт Візитка. Дерево велике, з розлогою кроною. Сорт зимостійкий і посухостійкий. Плодоносить на однорічному прирості та букетних гілочках. Урожайність досягає 180 ц/га. Плоди серцеподібної форми, масою 8,5 г, темно-червоні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Смак кисло-солодкий. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,8 балів. Плоди достигають 12-15 червня, транспортабельні, універсального призначення.

Сорт Пам'ятна. Дерево велике, з розлогою кроною. Сорт зимостійкий і посухостійкий. Плодоносить на букетних гілочках та однорічному прирості. Урожайність досягає 161 ц/га. Плоди серцеподібної форми, масою 9-10 г, темно-червоні. Шкірочка середньої товщини, із плоду знімається легко. М'якоть темно-червона, соковита, хрящувата. Сік темно-червоний. Смак кисло-солодкий. Дегустаційна оцінка свіжих плодів 4,8 балів. Кісточка середня, округла, вільна. Плоди достигають 9-12 червня, мають універсальне призначення.

Висновки. Виділені нові перспективні сорти черешні Ефектна, Удача, Авангард, Бігаро Туровцева, Сіянець Туровцева, Модна, Новинка Туровцева, Трудова, Візитка, Пам'ятна, здатні давати щорічний урожай високоякісних плодів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державний Реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні: [витяг станом на 1.03.2010 року] – Київ, 2010.
2. Районовані сорти плодкових і ягідних культур селекції Інституту зрошуваного садівництва: довідник / [за ред. М. І. Туровцева, В. О. Туровцевої]. – К.: Аграрна наука, 2002. – 148 с.
3. Атлас перспективных сортов плодовых и ягодных культур Украины / [под ред. В. П. Копаня]. – К., 1999. – 454 с.
4. Алехина Е.М. Актуальность селекционных исследований в совершенствовании промышленного сортимента черешни южной зоны России / Е.М. Алехина // Научные труды ГНУ СКЗНИИСиВ. – Т.1. Методологическое обеспечение селекции садовых культур и винограда на современном этапе. – 2013. – С.119-126.
5. Програма и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / [под общ. ред. Г. А. Лобанова]. – Мичуринск: ВНИИС им. И. В. Мичурина, 1973. – 496 с.

REFERENCES

1. Derzhavnyj Rejestr sortiv roslyn, prydatnyh dlja poshyrennja v Ukraini: [vytjag stanom na 1.03.2010 roku] – Kyi'v, 2010.
2. Rajonovani sorty plodovyh i jagidnyh kul'tur selekcii' Instytutu zroshuvanogo sadivnyctva: dovidnyk / [za red. M.I. Turovceva, V.O. Turovcevoi']. – K.: Agrarna nauka, 2002. – 148 s.
3. Atlas perspektyvnyh sortov plodovyh y jagodnyh kul'tur Ukrainy / [pod red. V. P. Kopanja]. – K., 1999. – 454 s.
4. Alehyna E.M. Aktual'nost' selekcyonnyh yssledovanuj v sovershenstvovanny pro-myshlennogo sortymenta cheresnyh juzhnoj zony Rossii / E.M. Alehyna // Nauchnye trudy GNU SKZNYYSyV. - T.1. Metodologicheskoe obespechenye selekcyi sadovyh kul'tur y vynograda na sovremennom etape. – 2013. – S.119-126.
5. Programma y metodyka sortoyzuchenyja plodovyh, jagodnyh y orehoplodnyh kul'tur / [pod obshh. red. G.A. Lobanova]. – Mychurynsk: VNYYS ym. Y. V. Mychuryna, 1973. – 496 s.

Сорта черешни селекции Института орошаемого садоводства имени М.Ф. Сидоренко НААН

Н.Н. Туровцева, Н.И. Туровцев

Представлены результаты изучения сортов черешни Института орошаемого садоводства им. М.Ф. Сидоренко НААН (сегодня Мелитопольская опытная станция садоводства им. М.Ф. Сидоренко Института садоводства Национальной Академии аграрных наук Украины) в условиях юга Украины, из которых 5 сортов занесены в Государственный реестр сортов растений Украины в 2005-2007 гг. и 10 новых перспективных сортов.

В описании сортов приводятся данные по силе роста дерева, устойчивости сортов к отрицательным факторам внешней среды, особенностям плодоношения, урожайности, качеству плодов, указаны сроки созревания.

Выделены новые перспективные сорта черешни Эффектная, Удача, Авангард, Бигаро Туровцева, Сеянец Туровцева, Модная, Новинка Туровцева, Трудовая, Визитка, Памятная, которые способны ежегодно формировать урожай высококачественных плодов.

Ключевые слова: черешня, сорт, урожайность, плоды, засухоустойчивость, зимостойкость.

Надійшла 25.03.2014 р.